

NYHEDSBREV TIL KIRKEUGLEVÆRTER

Udgives af Vildtforvaltningsrådets arbejdsgruppe for kirkeugle og redigeres af Hans Peter Hansen, Aarhus Universitet

TIL ALLE KIRKEUGLEVÆRTER, KOORDINATORER OG FRIVILLIGE

Vildtforvaltningsrådets arbejdsgruppe for kirkeugle og Aalborg Zoo, inviterer hermed alle kirkeugleværter, koordinatore og andre frivillige, til informations- og koordinationsmøde med spisning

Mandag den 25. september 2023 klokken 17.30

Mødes afholdes på RESTAURANT SKOVBAKKEN, ÅLBORG ZOO. Af hensyn til bestilling af mad og drikke, bedes man tilmelde sig mødet med navne og kontaktinformation til Hans Peter Hansen, Aarhus Universitet på e-mailadressen: hph@ecos.au.dk

Formålet med mødet er at:

1. Gøre status på hvordan det er gået med kirkeuglerne det seneste år.
2. Fortælle om hvordan de igangsatte initiativer forløber.
3. Drøfte hvad skal ske fremover.
4. Drøfte eventuelle udfordringer, behov og forslag som kirkeugleværter, koordinatore og andre frivillige måtte have.

Dagsorden udsendes til alle tilmeldte forud for mødet.

Årsmøde for alle kirkeugleværter, koordinatore og frivillige

Så er det langt om længe blevet tid for et nyt årsmøde for alle, som på den ene eller anden måde er interesseret i at bidrage til at bevare kirkeuglen som en hjemmehørende art i den danske natur. Invitationen er sendt ud til alle på vores e-mailliste, men tid og sted fremgår også af boksen ovenfor.

På mødet vil der blive gjort status for bevaringsarbejdet og – ikke mindst – for, hvordan det er gået med bestandsudviklingen og samarbejdet i 2023. Jeg vil derfor ikke i dette nyhedsbrev gå i detaljer, men kun opsummere baggrunden for samarbejdet, samt redegøre helt overordnet for nogle af de ting der er sket det forgangne år.

Jeg håber, at så mange som muligt tilmelder sig årsmødet. God læselyst og på gensyn den 25. september i Ålborg Zoo.

/Hans Peter Hansen

Baggrunden for samarbejdet

De fleste, der læser dette nyhedsbrev, er sat ind i baggrunden for arbejdet med at redde kirkeuglen fra at uddø i Danmark. Men der kommer også nye til, og det er derfor værd at gentage udgangspunktet for samarbejdet.

Kirkeuglen har tidligere i Danmark været en udbredt art, som var tilpasset det traditionelle kulturlandskab. Hvor kirkeuglen for nogle årtier siden var en af de mest udbredte uglearter, er der i dag kun få par tilbage.

Der har været – og er fortsat – en usikkerhed, om det overhovedet er muligt at redde kirkeuglen. Ringmærkere, lodsejere med kirkeugler på deres matrikel, samt andre gode folk, har i mange år gjort en stor indsats for at holde liv i de få tilbageværende par. Arbejdet har især foregået i Østhimmerland, hvor der fortsat er flere ynglende kirkeuglepar. Indimellem har den frivillige indsats været støttet af lidt større initiativer.

Nyndflojet kirkeugleunge. Foto Buus Jensen 2023

Tilbage i 2019 tog det såkaldte Vildtforvaltningsråd (VFR), kirkeuglen op som et tema. På baggrund af resultaterne fra et forskningsprojekt ledet af professor Peter Sunde, fra Aarhus Universitet, blev troen på at kirkeuglen kan reddes genskabt. Derfor nedsatte VFR en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Landbrug og Fødevarer, Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening og Dyrenes Beskyttelse. Gruppen bad Peter Sunde om at komme med et forslag til en genopretningsplan og med nogle definerede succeskriterier, samt en plan for et overvågningsprogram. Overvågningsprogrammet skal måle på effekten af de tiltag, der iværksættes.

Bestandsgenopretningsplanen havde indledningsvist en femårig tidshorisont og blev vurderet at koste ca. tre millioner. I efteråret 2021 bekendtgjorde daværende Miljøminister, Lea Wermelin, at hun ville afsætte én million kroner til genopretningsarbejdet. Arbejdsgruppen justerede herefter genopretningsplanen, sådan at tidshorisonten blev reduceret fra fem til tre år, og sådan at de påtænkte aktiviteter blev afstemt med den afsatte million.

Bevillingen fra Miljøministeriet administreres af Ålborg Zoo. Ålborg Zoo sender løbende økonomiske afrapporteringer til Miljøstyrelsen. Frank Skaarup koordinerer støtten til de lokale kirkeugleværter med redekasser og tilskudsfordring. Flere af værterne indgår desuden i afprøvningen af forskellige tiltag med sigte på at øge fødegrundlaget for ugleerne. Peter Sunde fra Aarhus Universitet bistår med at måle på effekten af de forskellige tiltag. I tillæg hertil bidrager de forskellige medlemmer af arbejdsgruppen med formidling og med at holde styr på deltagerkredsen, osv. Dansk Ornitologisk Forening forsøger at holde styr på kirkeuglerne i hele landet, ugleekspert Klaus Dichmann bidrager ved at holde styr på kirkeugler og støtte kirkeugleværter i Syddanmark. Sidst men ikke mindst står Københavns Universitet, via Lars Bo Jacobsen, for mærkningen af kirkeugler i Østhimmerland, samt for registreringen af par og ungeproduktionen. Lars Bo hjælper desuden Peter Sunde med en del af overvågnings- og forsøgsarbejdet. De mest centrale aktører er dog kirkeugleværterne, som – for manges vedkommende – udover at de har kirkeugler på deres matrikel, også hjælper med at tilskudsfordre ugleerne, sætte kasser op osv.

Det er et grundlæggende succeskriterie for arbejdet, at der i løbet af de tre år, projektet kører, kan påvises en fremgang for kirkeuglen. Kan vi det, har vi et grundlag for at søge midler til at fortsætte indsatsen. Kan vi ikke, bliver det svært at finde yderligere finansiering.

/Hans Peter Hansen

Den menneskelige faktor

Åndrede produktionsmåder i landbruget, et ændret landskab, manglende fødetilgang og tillukkede kirketårne er nogle af de faktorer, der gør det vanskeligt at være kirkeugle i Danmark. Men der er også andre forhold, som gør indsatsen udfordrende.

Arbejdet for at redde kirkeuglen har i mange år været genstand for uenigheder og mistillid mellem forskellige ildsjæle. På organisationsplan er der forskellige holdninger til, hvilke metoder man bør anvende for at redde kirkeuglen. Og på lokalt plan har flere kir-

kugleværter været bange for at afsløre, at de har kirkeugler boende af frygt for at blive 'overrendt' af nysgerrige 'kirkeugleturister'. Endelig har der været flere eksempler på, at der både blandt kirkeugleentusiaster og blandt eksperter har været uenigheder om, hvad der er det rigtige at gøre, og hvem der skulle bestemme. De forskellige holdninger og konflikter har i mange år gjort genopretningsarbejdet vanskeligt. Udover at det tager lang tid at overvinde mistilid, gør konflikterne det også svært at få et overblik over bestandsudviklingen, fordi nogle ikke vil dele information.

I forhold til de forskellige organisationers forskellige holdninger til hvordan man skal prøve at redde kirkeuglen for at uddø i Danmark, er arbejdsgruppen under VFR et udtryk for et nybrud, da det er første gang, at de nævnte organisationer har sat sig sammen og i fællesskab gør en fælles indsats for at redde kirkeuglen. Samarbejdet er ikke problemfrit, men der er enighed om, at alternativet til at samarbejde er værre!

Vanskeligere er forankringen af arbejdet på det lokale niveau. Nogle synes, at det hurtigt bliver for akademisk, og at der er for lidt plads til den praktiske erfaring. Enkelte har også givet udtryk for, at de synes, at midlerne bruges forkert, og at kommunikationen i projektet er for dårlig. Af og til opstår der også misforståelser og myter. Den menneskelige faktor er med andre ord mindst en lige så stor udfordring som den naturmæssige.

Med kun én million kroner til arbejdet, som skal fordeles over tre år, er det svært at gøre og nå det hele. Den største svaghed ved projektet er imidlertid kommunikationen, både udadtil – til offentligheden – og indadtil – til alle de frivillige. Der er mange bolde at holde styr på, og det er tidkrævende at holde styr på alt, hvad der sker. Hidtil er den interne formidling primært sket på det årlige møde i Ålborg Zoo. Når det gælder formidlingen udadtil, arbejder projektet på at få en hjemmeside op at køre. Siden er ikke færdig endnu, men kan findes på <https://www.kirkeuglen.dk/> Derudover har de enkelte organisationer deres egne kirkeuglesider.

Hos Danmarks Naturfredningsforening finder man følgende side: <https://www.dn.dk/vi-arbejder->

[for/dyr/kirkeugle/](https://www.dn.dk/vi-arbejder-for/dyr/kirkeugle/) Hos Dansk Ornitologisk Forening finder man denne side: <https://dofba-sen.dk/danmarksfugle/art/07570>. Også den danske ugleekspert, Klaus Dichmann, har en hjemmeside om kirkeuglen: <https://www.tytoalba.dk/ugle-arter/kirkeugle> Endelig har Ålborg Zoo også en hjemmeside om kirkeuglen: <https://aalborgzoo.dk/naturbevaring/kirkeuglen> Til projektet er der desuden lavet en lille folder, som fortæller, hvordan man kan støtte kirkeuglen: https://cms.aalborgzoo.dk/media/kaci0lpa/kirkeugler_folder.pdf

Udover at man kan støtte arbejdet for at redde kirkeuglen direkte gennem projektet, som beskrevet i folderen, er der også andre organisationer, der samler penge ind til kirkeuglen. Fælles for alle indsamlinger er dog, at de indsamlede midler, via det igangværende projekt, anvendes koordineret. Det vil sige, at der løbende er drøftelser af, hvor de indsamlede midler gør mest gavn.

/Hans Peter Hansen

GDPR

Forudsætningen for at man kan komme i kontakt med andre mennesker er, at man har deres kontaktoplysninger. Det gælder også i dette projekt. Gennem årene er reglerne for at indsamle og gemme andre menneskers kontaktoplysninger imidlertid blevet strammet. Først var det de såkaldte registerlove, som bestemte, hvordan man måtte gemme hvilke oplysninger. Så kom Persondataloven og så den nugældende Persondataforordning, eller GDPR-reglerne. Det hele handler om at beskytte borgerne mod, at deres oplysninger misbruges.

Det er vigtigt for kirkeugleprojektet, at vi overholder reglerne. Danmarks Jægerforbund (DJ) har påtaget sig opgaven med at holde styr på både kirkeugler og de friville deltagere, der er med i projektet. Disse oplysninger behandles fortroligt og deles ikke med nogle uden for projektet.

Det er vigtigt for os, at alle der på den ene eller anden måde er med i projektet, har givet tilsagn om, at vi må registrere deres kontaktoplysninger. På årsmødet i 2022 bad vi folk om at skrive under på en samtykkeblanket. Det er dog ikke alle, der endnu har

skrevet under, og vi bliver nødt til at slette oplysningerne på dem, som vi ikke får tilsagn fra. Lene Midtgaard (DJ) har styr på, hvem der mangler at give deres tilsagn, og hun vil medbringe en tilsagnsblanket til årsmødet.

Man kan til en hver tid trække sit tilsagn tilbage, hvorefter kontaktoplysningerne vil blive slette.

/Hans Peter Hansen

GPS-undersøgelser

En vigtig del af projektet handler om at blive klogere på kirkeuglens adfærd, herunder hvor langt den flyver, og hvilken føde den foretrækker. Derfor har vi flere gange benyttet os af små GPS-sendere, som vi har påmonteret kirkeuglerne. Som beskrevet i Nyhedsbrev 3, var det via en sådan sender, at vi opdagede, at en af kirkeuglerne fra Østhimmerland havde fløjet rundt i store dele af Jylland, inden den var endt i Føvling i Sydjylland.

Også i sommer har enkelte ugler været mærket med en GPS-sender, og sammen med opsatte kameraer i redekasserne har undersøgelsen gjort os klogere på, hvor de henter føde, hvilken føde de henter og tilgængeligheden af den.

/Hans Peter Hansen

Status på kirkeuglerne ved Fræer

Der er både gode og (lidt) dårlige nyheder.

Lad os begynde med de gode. Der er fundet et nyt par kirkeugler i Vesthimmerland. De fik 3 udføjne unger, som forlod reden den 24. juni. Hannen havde været alene på lokaliteten i de seneste 4 år og kaldt hver aften, lidt til naboernes irritation. Men i år lykkedes det ham at lokke en hun til. At dømmes efter alle de fjer der lå på gulvet i maskinhuset, har de levet af mange fugle og forhåbentlig også de mange gnave, der har været i år.

Der er nu 2 kendte par i Vesthimmerland.

I Østhimmerland var alle 7 par omkring Fræer på plads i år. Hos (J) kom der et rekordstort kuld på 7 unger på vingerne. Det er kun 3. gang i løbet af de 42 år, jeg har studeret kirkeuglerne, at jeg har oplevet det, fortæller Lars Bo Jacobsen til Kristelig Dagblad.

Desværre forsvandt/døde der 3 hanner i løbet af yngletiden. Det er for så vidt ikke overraskende, da forskningen i 2005-2008 viste, at den største dødelighed er i kirkeuglernes yngletid, hvor hannen er meget aktiv med at samle føde og derfor kommer i fare, når han skal krydse veje osv. Desværre klækkede æggene heller ikke i år hos et af parrene (H).

Kirkeugle med GPS-logger. Foto Kurt Pedersen 2023

Den ene af hannerne, der forsvandt, var hos (L). Den trådte på en smækfælde til rotter, og den overlevede i første omgang, men forsvandt/døde formentlig kort efter genudsætningen. De 4 unger i reden ville normalt dø af sult, når hannen ikke længere bringer føde, men her trådte (L) ind som en papfar og bragte føde til reden. Den historie endte også i Kristelig Dagblad, sammen med det store kuld hos (J).

Hos (A) døde de 4 redeunger, efter at hannen forsvandt.

Ud af de 7 par fik kun 4 par udføjne unger med hjælp fra (L). Det giver 2,9 unger per par. Det er det tal, der giver en ide, om der er tilvækst eller ej, og det skal gerne være over 2,3 i gennemsnit. Ser vi på de par, der have succes, er gennemsnittet på 5 unger.

Lars Bo Jacobsen holder kirkeuglen, mens GPS-logger oplades. Foto Kurt Pedersen, 2023.

Den kendte ungeproduktion i Østhimmerland er i 2023 på 20 udføjne unger. Dertil kommer min. 3 unger i Vesthimmerland (yngleresultatet fra det andet par er ikke kendt).

Der er desuden oplysninger om yderligere 7 unger fra to hemmeligholdte lokaliteter i Østhimmerland, hvor ejeren ikke ønsker at oplyse adressen. Der er formentligt 4-5 tilsvarende lokaliteter i Danmark, hvoraf 2-4 er fra Østhimmerland.

Udover at der blev sat loggere på nogle af ynglefuglene i en kort periode for at se, hvordan de udnytter plejetiltagene med mere, fik 6 udføjne unger en GPS-logger på den 22. juni hos (M& J). De loggere kan samle data i op til 2 år.

/Lars Bo Jacobsen

Status på kirkeuglerne i Syddanmark

Klaus Dichmann oplyser, at der i Syddanmark i 2023 er registreret kirkeuglepar med udføjne unger i Føvling (2 unger), Hunderup (min. 1 unge) og Silkeborg (6 unger). I Forum ved Esbjerg og Horne ved Varde,

hvor der tidligere har været par, er der ingen kirkeugler registreret i år.

Kirkeugleunge fra Føvling. Foto Bjarne Holm, 2023.

Øvrige Jylland

Ved Skive blev der i 2023 konstateret 1 par med sikkerhed, men det blev desværre ikke til udføjne unger. Arten er kendt fra lokaliteten gennem mange år, og der er muligvis endnu et par i nærområdet.

Der er stor interesse for at hjælpe med oplysninger om mulige nye lokaliteter med kirkeugler, og DOF/Egon Østergaard får jævnligt henvendelser om evt. uopdagede par, også uden for Jylland. I alle tilfælde har der dog været tale om andre uglearter, især natugler.

/Egon Østergaard & Hans Peter Hansen

Hemmeligholdte kirkeugler

Vi får – som beskrevet tidligere – jævnligt oplysninger om 'hemmelige' kirkeuglepar, dvs. om kirkeugler på lokaliteter, som hemmeligholdes for projektet. Der kan være forskellige grunde til, at man ikke ønsker at dele sit kendskab til andre kirkeuglelokaliteter, men ukendte lokaliteter er et problem af fire grunde.

1. Usikkerhed om antallet af kirkeugler i Danmark baseret på bekræftede par. Dvs. at en anerkendt kirkeuglekyndig skal bekræfte, at der de facto er tale om kirkeugler. – Vi får ofte – som beskrevet ovenfor – henvendelser om kirkeuglelokaliteter, som så viser sig at være andre uglearter.
2. For at kunne følge kirkeuglerne, vil vi gerne – i tæt samarbejde med kirkeugleværterne – ringmærke kirkeuglerne og følge med i, hvor mange unger de får.
3. Vi vil gerne tilbyde nye kirkeugleværter at hjælpe med kirkeuglerne med tilskudsfordring.
4. Sidst men ikke mindst er det vigtigt for projektets fortsættelse, at vi får registreret alle kirkeugler. Hvis ikke vi kan måle en fremgang, bliver

det meget svært at argumentere for, at arbejdet skal fortsætte.

Vi sørger for, at oplysninger om kirkeuglernes lokaliteter og uglernes individuelle ynglesucces, holdes internt blandt de få personer, der arbejder med oplysningerne i projektet. Dvs. at ingen adresser eller kontaktoplysninger offentliggøres, medmindre de pågældende kirkeugleværter selv ønsker det.

Derfor opfordres alle, der har kirkeugler boende, eller kender nogle, der har, om at fortælle det til en af de kontaktpersoner der er med i projektet.

Har man kendskab til endnu ikke registrerede kirkeugler, kan man kontakte en af personerne herunder.

Efter årsmødet den 25. september, udsendes en opdateret list med lokale kontaktpersoner og koordinatører.

KONTAKTOPLYSNINGER

Lars Bo Jacobsen
Ugleekspert
Tlf: 26233585

Egon Østergaard
Formand for Dansk Ornitologisk Forening og
medlem af Vildtforvaltningsrådet
Tlf: 31162030

Klaus Dichmann
Ugleekspert
Tlf: 20869052

I den efterfølgende tabel er en liste over medlemmerne af Vildtforvaltningsrådets arbejdsgruppe for kirkeugle.

/Hans Peter Hansen

MEDLEMMER AF VILDTFORVALTNINGSRÅDETS ARBEJDSGRUPPE FOR KIRKEUGLE

Henrik Bertelsen
Næstformand Vildtforvaltningsrådet (VFR) for
Landbrug og Fødevarer. Formand VFRs arbejdsgruppe for kirkeugle.
Tlf.: 40374635 - E-mail: stavnsbjerg19@gmail.com

Lene Midtgaard
Medlem VFRs arbejdsgruppe for kirkeugle for
Danmarks Jægerforbund
Tlf: 50602232 – E-mail: imi@jaegerne.dk

Egon Østergaard
Medlem af VFR og VFRs arbejdsgruppe for kirkeugle for Dansk Ornitologisk Forening og
Tlf: 31162030 – E-mail: Egon.Ostergaard@dof.dk

Michael Carlsen
Medlem af VFRs arbejdsgruppe for kirkeugle for Dyrenes Beskyttelse
Tlf: 22799436 – E-mail: mc@dyrenesbeskyttelse.dk

Bo Håkansson
Medlem VFRs arbejdsgruppe for kirkeugle for
Danmarks Naturfredningsforening
Tlf: 22275157 – E-mail: boh@dn.dk

Rikke Kruse Nielsen
Chefzoolog, Aalborg Zoo og koordinator af det praktiske arbejde og formidling om kirkeugle
E-mail: rkn@aalborgzoo.dk